

2023

2023 SEÇİMLERİ VE TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ TARTIŞMALARI

EVREN BALTA
EZGİ ELÇİ
DENİZ SERT

ÖZYEĞİN
UNIVERSITY

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
İSTANBUL

2023 SEÇİMLERİ VE TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ TARTIŞMALARI

AĞUSTOS 2023

Proje Ekibi ve Yazarlar: Evren BALTA, Ezgi ELÇİ, Deniz SERT

(Alfabetik Sıra İle)

Proje Asistanı: Mert KILIÇ

Öğrenci Asistanları: Sıla Irmak DALMIZRAK

Deniz GİRGİN

Derya KANTARCIGİL

Mustafa Enes ÖZÜN

Dide SEZER

Duru SERT

Çeviri: Eda SEVİNİN

© Tüm hakları saklıdır. İzin almadan çoğaltılabılır, referans vermeden kullanılamaz.

Bu rapor "2023 Seçimleri ve Türkiye'deki Göç Tartışmaları" projesi kapsamında yazılmış ve Heinrich Böll Vakfı Türkiye Temsilciliği tarafından desteklenmiştir.

Bu çalışmada ifade edilen görüş ve fikirler bütünüyle yazarlara aittir. Özyeğin Üniversitesi'nin ve Heinrich Böll Vakfı Türkiye Temsilciliğinin görüşlerini yansıtmaz.

İçindekiler

Giriş	3
2023 Seçimleri: Siyasi Atmosfer	3
Şekil 1: 2002'den bu yana Türkiye'de Milletvekili Seçimi Sonuçları.....	4
2023 Seçimleri ve Göç	5
Milliyetçi Ayrışma ve Kürt Meselesi	5
Muhalefet ve Göçmen Karştı Gündem	6
Göçün Siyasallaşması	6
Veri Toplama Ve Yöntem	7
İçerik Analizi: ZP'nin Kuruluşundan Sonraki Değişim	7
Şekil 2: Konuşmalarda Suriyeli mülteci meselesinin genel tonu ve belirginliği	8
Şekil 3: ZP'nin kurulmasından önce ve sonra Suriyeli mülteci meselesinin genel tonu ve belirginliği.....	9
Şekil 4: ZP'nin kurulmasından sonra çerçevelerdeki kayda değer değişiklikler	10
Seçim Manifestoları: 2018 ve 2023 Seçimleri Arasındaki Değişim	10
Tablo 1: 2018 ve 2023 Seçimleri Arasında Parti Manifestolarının Karşılaştırılması.....	12
Sonuç	14
Kaynakça	16
EK	16
Tablo A1: Konuşmaların dağılımı	16

Giriş

Türkiye 2023 seçimlerinde göç meselesinin ülkenin en hararetli tartışma konusu haline geldiğine tanık oldu. Türkiye 2011'den bu yana çok sayıda Suriyeliye ev sahipliği yapsa da ülkede artan göçmen karşıtlığı nedeniyle göç konusu, ancak son iki yılda yapılan seçim kampanyalarında, özellikle de 2023 seçimlerinde daha belirgin bir ilgi odağına dönüştü. "Göçmen Karşıtı Tutumların Siyasi Parti Temsili: Türkiye Örneği" başlıklı ilk raporumuzda göçmen karşıtı duyarlılıkların artışını mevcut ekonomik krizin bir sonucu olduğunu tartışmıştık. Ekonomik kriz sonucunda göçmenler hem bir günah keçisi olarak algılanıyor hem de giderek daralan ve göçmen katılımının refah devleti üzerinde gereksiz bir yük olarak algılandığı iş gücü piyasasında yerli nüfusa rakip haline geliyorlardı. Şubat 2023'te Türkiye ve Suriye'de yaşanan deprem, kaynakların kısıtlı, hükümet kapasitesinin sınırlı olduğu bir anda, göçmen karşıtı duyguları daha da körükledi (ayrıntılı bir tartışma için bkz. Sert vd. 2023)

2002'den bu yana iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümeti, mültecilere yönelik açık kapı politikası ve ılımlı göç politikaları nedeniyle 2023 seçimlerinde muhalefet tarafından ilk kez açıkça eleştirildi. 2023 seçimlerinin göçmen karşıtlığını asli bir politika olarak benimseyen Zafer Partisi'nin (ZP) ilk kez pusulada yer aldığı seçim olması da tesadüf olarak görülemez. 2021 yılında kurulan ve münhasıran göçmen karşıtı politikalara odaklanan ZP, Avrupa'daki göçmen karşıtı radikal sağ partilerin Türkiye sureti olarak karşımıza çıktı. Daha önceki raporumuzda 2011'den 2021'e kadar siyasi partilerin meclis grup toplantılarında göçün nadiren bir sorun olarak gündeme getirildiğini göstermiştik. Göç meselesinin gündemde yer bulamadığı bir siyasi bağlamda ZP, seçmenlerin olumsuz duygularını neredeyse hiç çaba sarf etmeden siyasi bir kaygıya dönüştürebildi. Ana akım siyasi partiler hızla aynı trene atladılar, söylemlerine ve parti programlarına göçmen sorununa yönelik siyasi çözüm önerileri eklediler ve genellikle farklı uluslararası koruma, geçici koruma ve düzenli/düzensiz göçmen kategorileri arasındaki ayrımı gözetmeksizin her şeyi tek bir şemsiyenin altında topladılar. Sonuç olarak, Suriyelilerin varlığı tartışmaların gündemine oturdu ve ülkelerine geri dönmeleri tercih edilen –aslına bakarsak arzulan– bir politik seçenek haline geldi. Ana muhalefetin cumhurbaşkanı adayı Kemal Kılıçdaroğlu, ikinci tur seçim kampanyasını mültecilerin geri gönderilmesini öngören çözüm önerisi etrafında inşa etti.

İlk raporumuzda, 2011'den 2021'e kadar olan dönemi incelemiş ve göçmen karşıtlığı tartışmalarını iki boyutuyla –konunun belirginliği ve retoriğin tonu– ele almıştık. Bu sayede, 2023 seçimlerini odağına alan bu analize arka plan sunmuştuk. Bu raporda, ZP'nin kurulmasının yarattığı etkilere odaklanarak analizimizi 2023 seçimlerini içerecek şekilde genişletiyoruz. Rapor beş bölümden oluşuyor. *İlk bölümde* 2023 seçimleri sırasında Türkiye'deki siyasi atmosferi aktarıyoruz. *İkinci bölümde* hem muhalefete ve muhalefetin göçmen karşıtı gündemine hem de göç meselesinin siyasallaşmasına odaklanarak göç tartışmalarına ışık tutuyoruz. *Üçüncü bölümde* araştırmada kullandığımız yöntem ve veri toplama hakkında kısa bir açıklama yapıyoruz. *Dördüncü bölümde* konuşmaların tonuna, göç konusunun belirginliğine ve nasıl çerçevelendiğine dair analiz ve bulguları sunup *beşinci* bölümde kısa bir sonuç tartışması yürütüyoruz.

2023 Seçimleri: Siyasi Atmosfer

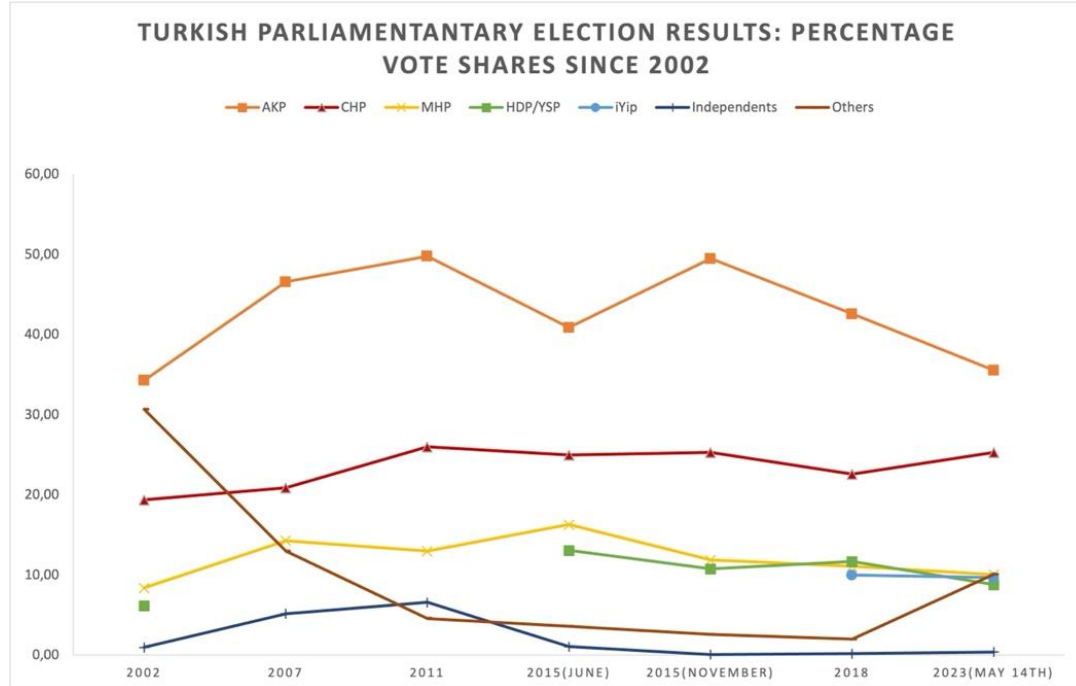
Ülke tarihinde çok önemli bir âna işaret eden 2023 seçimleri, kritik öneminin yanı sıra, oldukça çekişmeli bir siyasi ortama sahne oldu. İktidardaki AKP, öncelikle seçmen tabanının aşınması nedeniyle, oyların çoğunluğunu elde etmede önemli engellerle karşılaştı. Hükümetin yaşanan iki büyük depreme yeterli müdahalede bulunamaması, imar barışına ilişkin endişeler ve artan hayat pahalılığı gibi faktörler kamuoyundaki memnuniyetsizliğe eklendi ve AKP'nin yeniden seçilme ihtimaline gölge düşürdü.

AKP'yi temsil eden görevdeki Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile diğer üç küçük partinin dâhil olduğu Cumhur İttifakı'nın ortak adayı olarak yeniden cumhurbaşkanlığı yarışına katıldı. Muhalefet cephesinde altı muhalefet partisinden oluşan Millet İttifakı'nın cumhurbaşkanı adayı ise ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) lideri Kemal Kılıçdaroğlu oldu. Resmi olarak Millet İttifakı'nın bir parçası olmasa da Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (YSGP), YSGP ile Halkların Demokratik Partisi'ni (HDP) ve birçok sol ve sosyalist partiyi içeren Emek ve Özgürlük İttifakı da Kılıçdaroğlu'nun adaylığını destekledi. Ayrıca Memleket Partisi'nin başkanı Muharrem İnce ve Ata İttifakı'nın adayı aşırı milliyetçi Sinan Oğan da yüz biner imza toplayarak aday olmaya hak kazandılar. İnce, oylamaya üç gün kala adaylıktan çekildiğini açıkladı ancak adı oy pusulasında yer almaya devam etti.

İlk turda Erdoğan geçerli oyların %49,5'ini alırken, Kılıçdaroğlu %44,9 gibi önemli bir pay elde etti. Sinan Oğan ise, beklentileri aşarak oyların %5,2'sini aldı. Erdoğan sadece %0,5'lik bir farkla mutlak seçim zaferini kaçıncı, 28 Mayıs'ta Kılıçdaroğlu ile Erdoğan arasında ikinci tur seçimleri yapıldı. Oğan, Erdoğan'ı destekleyerek Ata İttifakı içinde bölünmeye yol açtı; ittifakın en büyük partisi ZP'nin lideri Ümit Özdağ ise Kılıçdaroğlu'na destek verdi. Sonuç olarak, Erdoğan ikinci turda oyların %52,18'ini alırken Kılıçdaroğlu %47,82'sini aldı.

Cumhur İttifakı, milletvekili seçimlerinde 322 sandalye sayısına ulaşarak meclisteki çoğunluğu korumayı başardı. Ancak iktidar partisi AKP, 2002'den bu yana görülen en kötü sonucu aldı ve oyların ancak %36'sını kazanabildi. İttifakın ikinci büyük partisi MHP, oyların %10,1'ini aldı. Cumhur İttifakı, toplam oy payı %50'nin biraz altında kalsa da, meclisteki koltukların yarısından fazlasını alabildi. Diğer yandan, muhalefet ittifakı oyların %34'ünü alarak 213 milletvekili çıkardı. Emek ve Özgürlük İttifakı, oylarının düşmesiyle birlikte %10'dan biraz yüksek oy oranına ulaşabildi ve meclise 66 milletvekili gönderdi. ZP, %7 olan seçim barajını geçemese de geçerli oyların %2,23'ünü aldı—bu oran daha Ağustos 2021'de kurulmuş niş bir parti için kayda değer bir başarı.

Şekil 1: 2002'den bu yana Türkiye'de Milletvekili Seçimi Sonuçları

Özetlemek gerekirse, 2023 seçimlerinde birçok küçük partinin ittifaklar yoluyla meclise girebilmesi Türkiye siyasetinde önemli bir dönüm noktası oldu. Diğer partilerin oy oranlarında kayda değer bir artış görülürken, AKP ciddi bir düşüş yaşadı (bkz. Şekil 1).

2023 Seçimleri ve Göç

2023 seçimlerinin siyasi iklimini üç temel unsur şekillendirdi: ittifakların kurulması, milliyetçilik ve göç. Türkiye'nin süper-başkanlık sistemine geçişi, siyasi dinamikleri değiştirerek partiler arası ittifakları teşvik etti ve daha küçük partilerin önemli bir etkiye sahip olması için fırsat yarattı. Milliyetçiliğin yükselişi ve Kürt meselesi de böylece belirleyici unsurlar haline geldi. Ayrıca, göç ve göçün Türkiye'nin sosyopolitik iklimi üzerindeki etkisi seçimlere giden yolda önemli birer konuya dönüştü.

Türkiye'nin 2018'de süper-başkanlık sistemine geçmesinin ardından, yeni sistemin ittifak kurma tercihleriyle sonuçlanan çoğunlukçu (*majoritarian*) bir mantık benimsemesi ortaya kayda değer sonuçlar çıkardı. 2018'de ayrıca siyasi partilerin seçim öncesi resmî ittifaklar kurarak seçimlere katılmasını mümkün kılan seçim kanunu değişiklikleri yapıldı. Bu değişiklikler, Erdoğan'ın iktidarını pekiştirmek ve yürütme organını güçlendirmek için tasarlanmış olsa da hesapta olmayan bazı önemli sonuçlar da doğurdu. Çoğunlukçu siyasete geçiş ve seçim sistemindeki değişiklikler, sadece muvazaf politikacıların değil, diğer siyasi aktörlerin de seçim kazanmak için ittifaklar kurabileceğini göstererek siyasi yelpazenin dört bir yanından muhalif aktörleri bir blok olarak birleşmeye itti. Yeni sistem, daha küçük partilerin seçim sonuçlarını etkileme ihtimalini arttırırken farklı toplumsal ayrışmaları temsil eden partilerin ortaya çıkmasını ve kalıcı olmasının yolunu açtı. Bu partiler, muhalefet ittifakı içinde kendilerine yer bulmayı başardılar ve bu da göç gibi konuların önemi ciddi anlamda artırdı.

Milliyetçi Ayrışma ve Kürt Meselesi

Millet İttifakı seçimlerde tek başına çoğunluğu sağlayamadığı için, cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanmak ve meclis çoğunluğunu garantilemek üzere HDP'nin desteğine ihtiyaç duydu. Yaklaşık %10'luk bir oy oranına sahip olan HDP liderliğindeki Emek ve Özgürlük İttifakı, Kemal Kılıçdaroğlu'na desteğini açıkladı. Ancak bu önemli seçim desteği Millet İttifakı'nın zorlu bir denge kurmasını gerektirdi, zira bu işbirliği rekor büyüklükteki kararsız seçmen grubu içinde orantısız bir şekilde temsil edilen milliyetçi seçmen tabanını yabancılaştırma riski taşıyordu. Milliyetçi İyi Parti'nin Millet İttifakı'nda yer alması, göç ve Kürt meselesi gibi konularda daha şahin politikalar talep eden seçmeni tatmin etmeye yetmedi.

Bu durumun farkında olan iktidar, kararsız seçmenleri muhalefetten uzaklaştırmak, kendisini milliyetçi tanımlayan seçmenlerle muhalefetin arasını açmak ve "devlet güvenliğine" önem veren seçmen nezdinde kendi desteğini artırmak için milliyetçilik kartını ve HDP karşıtlığını kullandı. Hükümetin anlatısı, muhalefeti "hainler ve teröristler" ittifakı, HDP'yi de Millet İttifakı masasında sandalyesi olan gizli bir PKK uzantısı olarak göstermeye odaklanıyordu. Halk arasında Altılı Masa olarak bilinen Millet İttifakı'nın adı hükümet tarafından Yedili Masa olarak değiştirildi. Bu söylem HDP'nin, Millet İttifakı'na seçim desteği veren bir partiden ziyade ittifakın resmi ortağı olduğunu ima ediyordu.

Cumhurbaşkanlığına aday olan diğer iki siyasetçi Muharrem İnce ve Sinan Oğan seçim döneminde hem milliyetçiliği hem de göçü daha belirgin konular haline getirdiler. İnce ve Oğan seçmenlerinin çoğunluğu göçmen karşıtı duyguları daha yüksek, milliyetçiliğe yatkın bir gruptu. Bu yüzden de hükümetin Millet İttifakı'nı Yedili Masa olarak resmetmesinden en fazla etkilenen seçmen grubunu oluşturuyorlardı. Bu küçük partiler hem seçim gündemini hem de seçmen tercihlerini şekillendirmede kritik bir hale geldi.

Özetle Erdoğan, muhalefet ittifakının HDP ile işbirliğini itibarsızlaştırmak ve ittifakı terörün suç ortakları olarak göstermek amacıyla stratejik bir milliyetçi söyleme başvurdu. Milli birlik ve istikrarın sağlanması için güçlü bir liderliğe ihtiyaç olduğunu vurgulayarak seçmenin Türkiye'nin itibarına ve gücüne yönelik arzusuna seslendi. Önemli savaşlardan önce Ayasofya'yı ziyaret eden Osmanlı padişahlarının sembolizmine başvuran Erdoğan, seçim arifesinde destekçileriyle Ayasofya'da namaz kılarak aralarındaki duygusal bağı pekiştirdi. Bu dönemde muhalefet, Erdoğan'ın muhafazakâr milliyetçi politikasına, göç karşıtı duygularla ve milliyetçiliği göç üzerinden yeniden tanımlayarak yanıt verdi. Sonuç olarak seçimler, milliyetçilik ve yerlililiğin (*nativism*), biri hükümet bloğu diğeri muhalefet bloğu tarafından savunulan iki karşıt versiyonunun ortaya çıkışına tanık oldu.

Muhalefet ve Göçmen Karşıtı Gündem

Millet İttifakı, seçmenleri kendi yanına çekmek adına halkın göçe dair endişelerinden istifade ederek göçmen karşıtı söylemlere başvurdu. Ülkedeki çok sayıda göçmen ve mültecinin ekonomi, kamu hizmetleri ve ulusal güvenlik gibi toplumu ilgilendiren çeşitli konular üzerinde olumsuz etki yarattığını savundu. Göçmen ve mültecilerin ülkeye girişini kontrol etme ve sınırlama ihtiyacını vurgulayarak daha katı göç politikaları önerdi. Artırılmış sınır güvenliği, daha sıkı kontrol prosedürlerinin yanında göçmenleri kabul etme ve sığınma hakkı verme konusunda daha seçici bir yaklaşım izlenmesi gerektiğini savundu. Daha net söylemek gerekirse, Millet İttifakı'nın en önemli seçim kampanyalarından biri, göçmenlerin ülkelerine geri gönderilmesiydi.

Millet İttifakı'nın göçmen karşıtı gündemi, göçmen ve mültecilerin varlığını ulusal kimlik, kültür ve kaynaklar açısından bir yük ve tehdit olarak algılayan toplum kesimlerinde yankı buldu. Bu göç karşıtı söylem, ilk seçimde meclis çoğunluğunu elde edemeyen muhalefet ittifakının ikinci tura giderken Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 4,5 puan gerisinde kalmasıyla daha da arttı. Kılıçdaroğlu ikinci turda milliyetçi duygulara daha fazla seslenen bir kampanya yürüterek yaklaşımında dikkate değer bir değişiklik yaptı. Millet İttifakı bilhassa göçmen karşıtı ZP'den destek alarak göçe karşı duruşunu vurgulamış oldu. Kılıçdaroğlu, ZP lideri Ümit Özdağ ile Özdağ'a içişleri bakanlığı teklif edildiği ileri sürülen bir ittifak kurdu.

Özetle, 2023 seçimlerine kurulan ittifaklar, milliyetçilik ve göç gündemleri damgasını vurdu. Süper-başkanlık sistemine geçiş, göç gibi sorunları kendi politik gündemleri haline getiren çeşitli siyasi ittifakların ortaya çıkmasının yolunu açtı ve küçük partiler için önemli fırsatlar yarattı. Erdoğan, seçim kampanyası sırasında Suriyeli mültecilerin ülkelerine gönderilmesine karşı çıkarken, muhalefet seçmenlere göç karşıtı bir gündemle seslendi. Kürt karşıtı ve göçmen karşıtı siyasi görüşler, Türkiye'deki seçim dinamiklerini önemli ölçüde etkileyerek siyasi atmosferi şekillendirdi.

Göçün Siyasallaşması

Bu araştırma temel bir soruya yanıt verme amacı taşıyor: göçmen karşıtı bir siyasi partinin siyasi ortama girmesinin, yerleşik partiler için ne gibi sonuçları olur? Türkiye'de göç 2019 yerel seçimleri öncesinde önemli bir sorun alanı olarak belirmemişti (Elçi, 2022; Fisunoğlu & Sert, 2019). Ancak artan ekonomik zorlukların ve ZP'nin Ağustos 2021'den bu yana yaptığı göçü siyasallaştırma vurgusunun parti tutumlarını etkilemesi bekleniyordu (bkz. bir önceki rapordaki tartışmalar, Balta vd. 2023). Buradan yola çıkarak, ZP'nin kurulmasının mevcut siyasi partileri daha göçmen karşıtı bir tutum almaya sevk edeceği hipotezini geliştirdik.

ZP'nin politik etkisine ışık tutabilmek için Rydgren ve Van der Meiden'in (2019) İsveç'te yürüttüğü çalışmadan yararlanıyoruz. Rydgren ve Van der Meiden'e göre, bir siyasi parti göç konusu etrafında seferber olduğunda, göç meselesi seçmenlerin oy kullanma davranışını etkileyerek siyasallaşma eğilimi gösterir. İsveç'te sayıları giderek büyüyen göçmen nüfusa rağmen, hem göç

konusunun belirginliği artıyor hem de göçmenlere yönelik tutumlar olumlu yönde seyrediyordu. Ayrıca başlangıçta ana akım partiler birkaç istisna dışında göç konusunu siyasallaştırmaktan kaçınıyorlardı. Ancak, göçmen sayısı arttıkça ve İsveç Demokratları (*Sverigedemokraterna*-SD) isimli parti bu konu etrafında seferber oldukça göç konusunun belirginliği arttı. Bu artış, özellikle de SD'nin parlamentoda sandalye kazanmasının ve bu sayede ana akım partilerin göç konusundaki görüşlerini radikalles-tirmesinin ardından yaşandı.

Medya, göç konusunun önemini artırmada çok kritik bir role sahiptir. Mali açıdan sınırlı kaynakları olan göçmen karşıtı partiler medya platformlarında görünürlük kazandıkça, haklarındaki haberler olumsuz imalarla verilse bile, bu partilerin meşruiyetleri, prestijleri ve tanınırlıkları artar. Örneğin İsveç'te SD'nin medya görünürlüğü, Sol Parti ve Hıristiyan Demokratlar gibi ana akım partilerin özellikle 2000'li yıllarda kazandıkları görünürlüğü geride bıraktı. Göçmen karşıtı partiler, göç sorununa basit çözümler önerebiliyor ve daha popüler konuları ele alma becerileri sergileyebiliyorlardı. Medya da bu partilerin varlığını daha çok ilgi kazanmak için kullanma eğilimi gösterdi.

Sonuç olarak, 2022 ve 2023 yıllarında göçmen karşıtı bir siyasi partinin ortaya çıkması ve göç konusunun belirginliğinin artırması nedeniyle Türkiye'de göç konusuna önceki dönemlere kıyasla daha fazla odaklanılacağını tahmin ediyorduk. Ayrıca, 2023 seçimlerinde yerlici (nativist) oyları toplamayı amaçlayan göçmen karşıtı bir söylemin daha fazla benimsenmesini bekliyorduk. Ayrıca, siyasi partilerin Türkiye'deki Suriyeli göçünü çerçeveleme biçimlerinde bir değişim öngördük. Bu varsayımları çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak inceleyecek ve değerlendireceğiz.

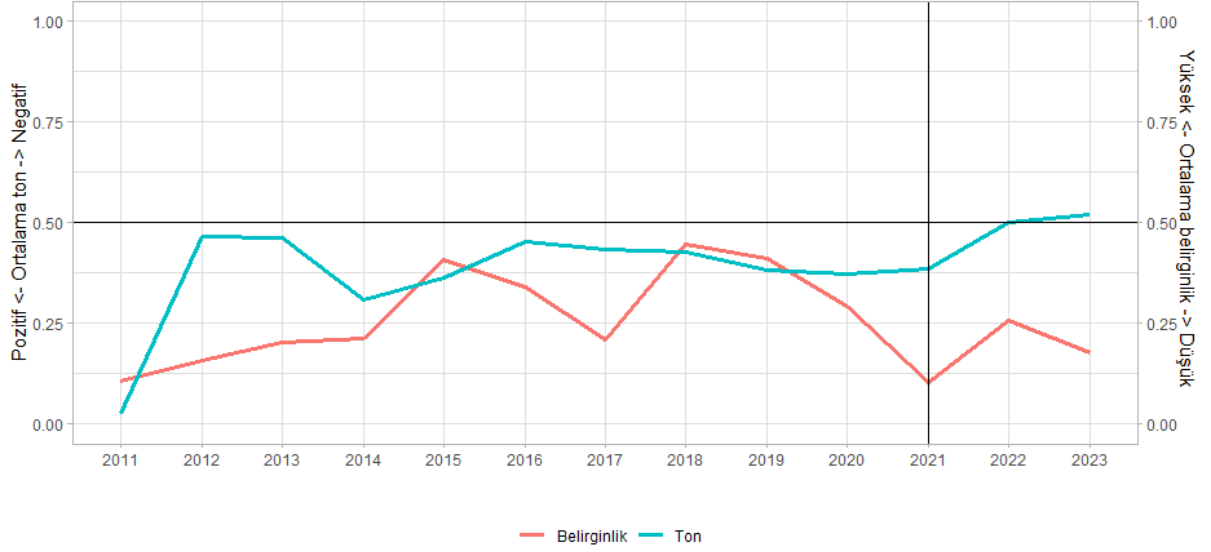
Veri Toplama Ve Yöntem

Bu takip çalışması için daha önceki araştırmamızda kullandığımız veri toplama yöntemine başvurduk. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilen beş büyük siyasi partinin (AKP, CHP, HDP, MHP ve İYİ) grup konuşmalarını topladık ($N=1089$). Önceden eğitim almış dört kodlayıcı bütüncül notlama yöntemini kullanarak konuşmaları analiz etti. Önce göçmen karşıtı politikalarda zaman içinde meydana gelen değişikliklere odaklandık ve ardından göçmen karşıtı ZP'nin siyasi partilerin pozisyonları üzerindeki etkisini test ettik (yöntemle ilgili daha ayrıntılı bilgi için bir önceki raporumuza bakabilirsiniz, Balta vd. 2023).

İçerik Analizi: ZP'nin Kuruluşundan Sonraki Değişim

Bulgularımız, beklentilerimizle uyumlu bir biçimde, göç meselesinin tonunun 2021'den itibaren olumsuzla doğru seyrettiğini ve ölçeğin orta noktasını (0,5) geçtiğini gösteriyor. 2022'de göç konusunun belirginliğinin arttığını, 2023'te ise görece olarak azaldığını görüyoruz. Başka bir deyişle, ZP'nin kurulmasının ardından, beklentilerimizin aksine, göçün belirginliğinin artmadığını gözlemledik.

Şekil 2: Konuşmalarda Suriyeli mülteci meselesinin genel tonu ve belirginliği

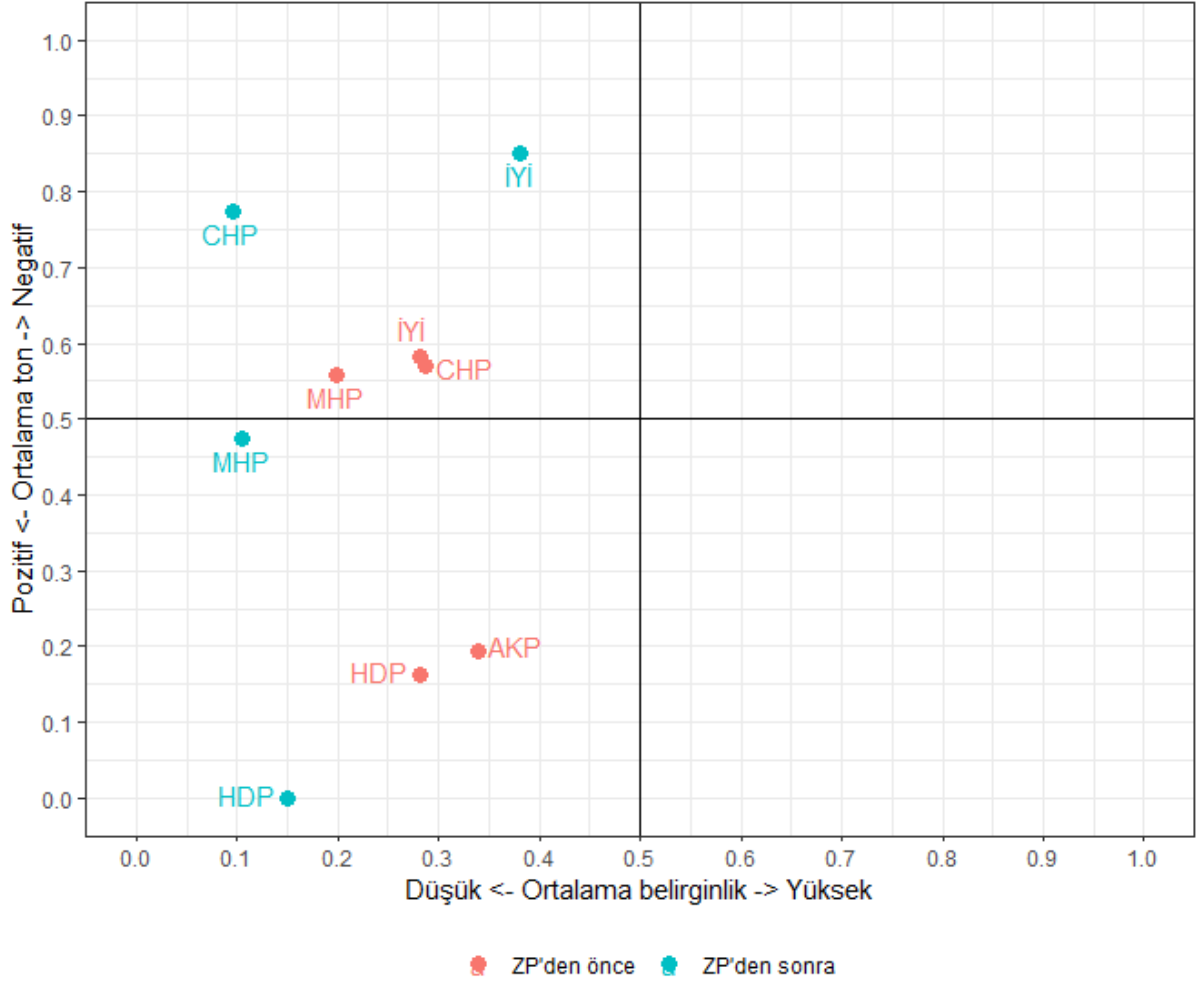
Not: Yatay siyah çizgi ölçeğin orta noktasını gösterir. Dikey siyah çizgi ise ZP'nin kuruluşunu gösterir.

Bir sonraki adımda, ZP'nin ortaya çıkışından önceki ve sonraki parti pozisyonlarını analiz ettik. Siyasi arenada bu yeni rakibin ortaya çıkışı, Türk milliyetçiliğine farklı derecelerde vurgu yapsalar da ZP ile benzer bir politika alanı işgal eden CHP ve İYİ Parti'yi önemli ölçüde etkilemiştir. İYİ Parti lideri Akşener, ZP'nin kurulmasının ardından mülteci meselesine daha fazla vurgu yaparak daha göçmen karşıtı bir duruşa yönelmiştir. Benzer şekilde, CHP de konuşmalarında mülteci meselesinin ağırlığının azalmasına rağmen daha göçmen karşıtı bir tutum benimsemiştir. Kısacası, CHP konuşmalarının nispeten daha küçük bir kısmında daha fazla göçmen karşıtı temaya yer vermiştir.

Bir önceki raporumuzda MHP'nin AKP ile Cumhuriyet İttifakı'na girmeden önce en göçmen karşıtı parti olduğunu, ancak bu ittifaktan sonra göçmen karşıtı duruşlarının daha ılımlı hale geldiğini ortaya koymuştuk. İlginç bir şekilde, ZP'nin siyasete girmesi MHP'nin daha göçmen yanlısı bir tutum benimsemesinde etkili olmuştur. ZP'nin ortaya çıkışından sonra Bahçeli'nin konuşmalarında da mülteci meselesinin belirginliği azalmıştır. Hem İYİ Parti'nin hem de ZP'nin MHP'den doğduğunu ve her üç partinin de Türk milliyetçiliğini farklı derecelerde desteklediğini belirtmek önemlidir. Sonuç olarak, ZP'nin yükselişi öncelikle eski müttefiklerini etkilemiştir.

Son olarak, ZP ile aynı politika alanını işgal etmeyen partiler olan HDP ve AKP göçmen yanlısı pozisyonlarını korumuştur. Ancak, ZP'nin yükselişine verdikleri tepkiler farklılık göstermiştir. HDP daha göçmen yanlısı bir duruş benimserken, AKP ve Erdoğan stratejik olarak mülteci meselesini görmezden gelmeyi tercih etmiş ve meclis grup konuşmalarında bu konuya değinmekten kaçınmıştır. Her iki parti de mülteci meselesine ilişkin önceki pozisyonlarına bağlı kalarak kendi seçmenlerine karışık sinyaller göndermekten kaçınmıştır.

Şekil 3: ZP'nin kurulmasından önce ve sonra Suriyeli mülteci meselesinin genel tonu ve belirginliği

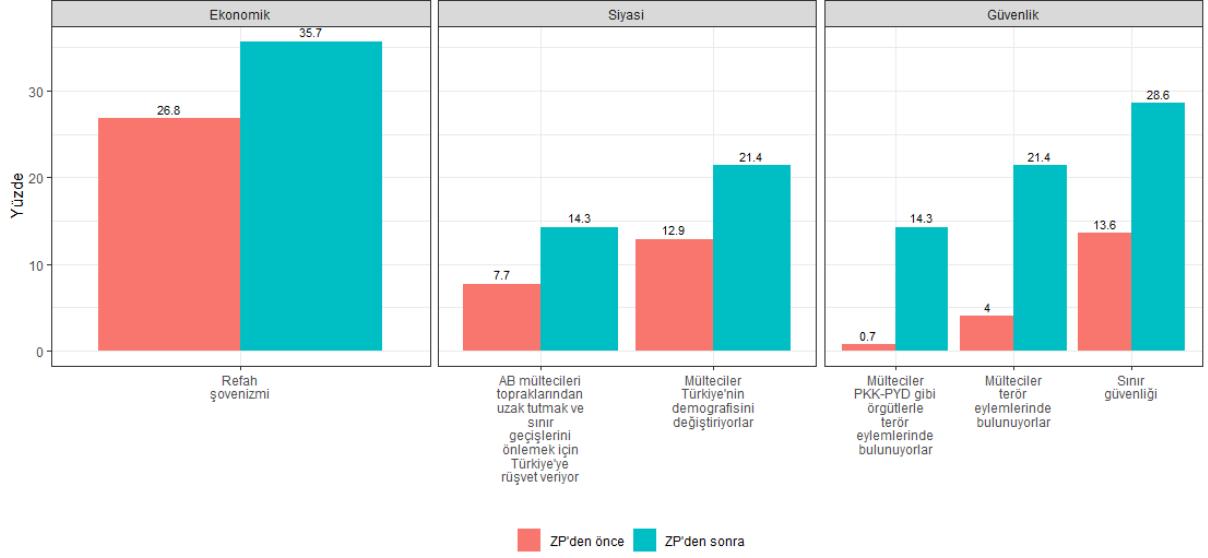
Not: Yatay ve dikey siyah çizgiler ölçeğin orta noktasını gösterir.

Önceki raporumuza benzer şekilde, siyasi partilerin göç politikalarını yapılandırmak için kullandıkları dört göç karşıtı çerçeve belirledik (Mudde, 2012). Bu çerçeveler kültürel, güvenlik, ekonomik ve siyasi boyutları içermektedir. Önceki raporumuzda, refah şovenizminin liderlerin siyasi söylemlerini şekillendiren en sık kullanılan çerçeve olduğu sonucuna varmıştık. Sonuç olarak, ZP'nin kurulmasından sonra siyasi liderlerin Suriyeli göçünün olumsuz etkilerini nasıl çerçeveledikleri konusunda herhangi bir değişiklik olup olmadığını merak ettik.

Şekil 4'e göre, kültürel çerçevelerde kayda değer bir değişiklik olmamakla birlikte, refah şovenizmi hala liderlerin siyasi söylemlerindeki en önemli çerçeve olarak durmaktadır. Ancak, özellikle güvenlikle ilgili olmak üzere diğer çerçevelerin kullanımında da kayda değer değişimler gözlemliyoruz. Önceki raporumuz ZP'nin ortaya çıkışından sonraki dönemi kapsamasa da elit görüşmelerimize dayanarak demografik kaygının önemli bir endişe kaynağı olduğunu öne sürüyoruz.

Beklentilerimize uygun olarak, demografik kaygı gerçekten de ZP'nin kurulmasının ardından yaygın bir mesele haline gelmiştir. Buna ek olarak, ZP'nin siyasi bir aktör olarak ortaya çıkmasından sonra sınır güvenliği önemli bir endişe kaynağı olarak öne çıkmıştır. Mültecilerin terörist faaliyetlerde işbirlikçi olarak çerçevelenmesi de aynı dönemde bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Şekil 4: ZP'nin kurulmasından sonra çerçevelerdeki kayda değer değişiklikler

Son olarak, AB-Türkiye ilişkilerinin göçle ilgili olumsuz algısında da bir artış söz konusudur. AB'nin göç ve sınır geçişlerine yaklaşımına ilişkin söylem hoşnutsuzluk yaratmıştır. ZP'nin yükselişiyle birlikte, siyasi liderlerin AB-Türkiye anlaşmasını bir tür rüşvet yoluyla mültecileri sınırlarından uzak tutmanın yolu olarak yeniden çerçeveleyen söylemde kayda değer bir değişim görülmektedir.

Seçim Manifestoları: 2018 ve 2023 Seçimleri Arasındaki Değişim

İkinci bölümde, daha önce analiz edilen beş partinin seçim manifestolarını tabloştırdık ve bu manifestoların mülteci meselesine ilişkin en dikkat çekici yönlerini karşılaştırdık. Bu iki seçim dönemi, ZP'nin 2018 seçimlerinden sonra kurulduğu göz önüne alındığında, bize başka bir önce-sonra analizi yapma fırsatı verdiği için özel bir öneme sahiptir. Bununla birlikte, manifesto analizlerinin çeşitli eksiklikleri de bulunmaktadır. Manifestolar, seçim dönemlerinde önemli hedef ve politikaların ana hatlarını çizmek için özel olarak hazırlanmış resmî belgelerdir. Buna karşılık, lider konuşmaları doğrudan günlük veya haftalık siyasi meselelerle bağlantılıdır (Rooduijn, 2014). Bu nedenle, seçim manifestolarının tasarımı pragmatik olarak vaatlerinin çoğunlukla teknik detaylarına atıfta bulunur (Elçi, 2019; Hawkins & Castanho Silva, 2018). Ayrıca, manifestolar sadece seçim dönemlerindeki konular hakkında anlık bir bilgi verirken, lider konuşmaları seçimler arasındaki konuları da analiz etmemize yardımcı olan sürekli bir veri sağlar.

2023 seçim kampanyası sırasında Cumhurbaşkanı Erdoğan liderliğindeki hükümet cephesinde, iktidardaki AKP, mülteciler ve Türk nüfusu arasındaki din kardeşliği kavramının altını çizmeye devam etti. Aynı zamanda parti, seçim manifestosunda muğlak bir şekilde tanımlanmış bir gönüllü geri dönüş seçeneğini ortaya koydu. Özellikle, AKP'nin 2023 seçim manifestosunda mültecilerin geri dönüşüne ilişkin bir bölüm yer almış ve Suriye'deki güvenli bölgelerde çatışma sonrası istikrarı destekleme taahhüdü teyit edilmiştir. Manifestoda yeni göç hareketlerinin önlenmesi ve Türkiye'de geçici koruma statüsü altında bulunan mültecilerin geri dönüşünü kolaylaştıracak mekanizmaların geliştirilmesine yönelik tedbirler yer aldı. Öte yandan, 2023 seçimlerinin ikinci turu öncesinde canlı yayında konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriyeli mültecilerle empati kurduğunu ifade etti. Suriyelilerin terör örgütleri, zor yaşam koşulları ve ülkelerinde devam eden savaşın yarattığı zorluklarla karşı karşıya olduklarını ifade etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriyelilerin zorla geri gönderilmesi fikrini reddederek bunun insani yönüne ve İslami ilkelerle uyumuna vurgu yaptı. Sorunları kabul etmekle birlikte, yanlış davranışlarda

bulunan bireylerin güvenlik güçleri tarafından sorumlu tutulacağını da belirtmiştir (TV100, 2023). Böylece AKP, göç politikası vurgusunda bir değişikliğe gitmiştir. Parti, 2018 yılında geçici koruma altındaki Suriyelilerin ülkelerine geri dönmelerini teşvik etmeye, nitelikli göçmenlerin becerilerinden yararlanmaya ve göçmen kaçakçılığını ele almaya öncelik vermiştir. Ancak 2023'e gelindiğinde parti odak noktasını Suriye'nin istikrara kavuşturulması, sığınmacıların geri dönüşünün kolaylaştırılması, göçmen nüfus oranlarının düşürülmesi, göçle bağlantılı ırkçılıkla mücadele ve döngüsel göç yönetiminin uygulanması çabalarını içerecek şekilde değiştirdi. Bu değişim, Suriye'de barışı teşvik etmeye ve yasalara uymaya odaklanarak göç politikasına daha geniş kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

AKP'nin koalisyon ortağı MHP, 2023 seçim manifestosunda göç konusuna kısaca değinmiş ve Suriyelilerin evlerine gönüllü, güvenli ve onurlu bir şekilde dönmelerini sağlamak için çaba gösterme sözü vermiştir (Coşkun, 2023). Hem 2018 hem de 2023'te parti, kitlesel göçün temel nedenlerini ele alma, mültecileri kendi ülkelerinin sınır bölgelerine yakın yerlere yerleştirme ve Suriyelilerin anavatanlarına güvenli bir şekilde dönmelerini kolaylaştırma taahhüdünü dile getirmiştir. Bu tutarlı pozisyon, partinin göçmenler için güvenli ve gönüllü geri dönüşü odaklandığının altını çizmektedir.

Ancak CHP ve İYİ Parti gibi muhalefet partileri, Türkiye'yi bir mülteci depolama tesisine dönüştürdüğü iddiasıyla hükümeti eleştirdi. Muhalefetin bu konuya dikkat çekmesi, Türk seçmenler arasında göç karşıtı duyguların zemin kazanmasıyla birlikte mevcut duruma karşı artan kamuoyu duyarlılığını yansıtıyordu. Ana muhalefet koalisyonu olan "Altılı Masa" veya Millet İttifakı'nın 2023 seçim beyannamesi, 2016 AB-Türkiye Mutabakatını yeniden değerlendirmeyi vaat ediyor ve mülteci sorununu AB ile işbirliği içinde, hem sorumlulukları hem de yükleri paylaşarak ele almayı taahhüt ediyordu. Bildirgede ayrıca, partilerin geçici koruma altındaki Suriyelilerin mümkün olan en kısa sürede ülkelerine güvenli ve yasal bir şekilde geri dönmelerini sağlama konusundaki kararlılıkları da ifade edildi.

CHP özellikle 2018 ve 2023 yılları arasında daha katı göç politikalarına doğru bir kayma göstermiştir. Parti, 2018'de göçün bir pazarlık aracı olarak kullanılmasından kaçınılması, Suriyelilerin düzgün bir şekilde kayıt altına alınması ve iş kanunlarına uymalarının sağlanması ve Suriyelilerin kademeli ve güvenli bir şekilde geri dönüşlerinin desteklenmesi konularına vurgu yapmıştır. Buna karşılık, 2023 manifestosunda Geri Kabul Anlaşmalarının uygulanması, sınır güvenliğinin güçlendirilmesi ve gayrimenkul veya yatırım karşılığında kazanılan vatandaşlığın sona erdirilmesine odaklanıldı. Parti ayrıca mültecilerin yoğunlaşmasının önlenmesi ve BM'nin Suriye'de siyasi çözüm çabalarının desteklenmesine vurgu yapmıştır. Bu değişim, göç konusunda daha temkinli ve güvenlik odaklı bir yaklaşıma işaret etmektedir. Kısacası, istikrarlı bir şekilde göçmen karşıtı olan CHP, iki seçim döneminde de mülteci meselesine ilişkin duruşunu korumuştur.

Benzer şekilde, İYİ Parti de bu dönemde önemli bir değişim göstermiştir. İçerik analizi bölümündeki bulgularımızla tutarlı olarak, sadece İYİ Parti'nin daha göçmen karşıtı bir pozisyona geçtiği görülmektedir. İYİ Parti 2018'de uluslararası işbirliğine, Suriyeli misafirlerin geri dönüşünün kolaylaştırılmasına ve menşe ülkelerde güvenli alanlar oluşturulmasına vurgu yapmıştır. Ancak 2023 yılına gelindiğinde parti "Sınır namustur!" ilkesini, sıkı sınır güvenliği önlemleri ve tespit edilen göç hareketleri için "geri itme" politikasının uygulanmasını benimsedi. Ayrıca mültecilere vatandaşlık verilmemesini ve yasadışı göçmenlerin kademeli olarak geri gönderilmesini veya sınır dışı edilmesini savundular. Bu değişim, göç konusunda daha güvenlik odaklı ve kısıtlayıcı bir yaklaşıma işaret etmektedir.

Tablo 1: 2018 ve 2023 Seçimleri Arasında Parti Manifestolarının Karşılaştırılması

Parti	Pozisyonu	2018 Seçim Manifestosu	2023 Seçim Manifestosu	Göç Politikası Odağı
AKP	Sağ	<ul style="list-style-type: none"> Geçici koruma sağlanan göçmenlerin kendi ülkelerine dönmelerinin teşvik edilmesi vurgusu. Nitelikli göçmenlerin potansiyelinin ev sahibi ülke için değer yaratacak şekilde kullanılmasına yönelik çalışmalar. Düzensiz göç olaylarının yoğun olduğu bölgelerde göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadele birimlerinin kurulması ve geri gönderme merkezlerinin 2023 yılına kadar tamamlanması. 	<ul style="list-style-type: none"> Barışın sağlanması ve dış müdahalenin önlenmesi için Suriye'de istikrarın sağlanmasına odaklanılması. Türkiye'de geçici koruma statüsüne sahip sığınmacıların geri dönüşlerinin kolaylaştırılması. Göçmen nüfus oranının azaltılmasına, göçle bağlantılı ırkçılıkla mücadeleye ve mevzuata uyumun ve amaca yönelik göçün sağlanması için döngüsel göç yönetiminin uygulanmasına vurgu 	Düzensiz göçle mücadele ve Geçici Koruma Statüsü altındaki Suriyelilerin güvenli ve gönüllü geri dönüşü
CHP ¹	Merkez sol	<ul style="list-style-type: none"> Göçü Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde bir pazarlık aracı olarak kullanılmasından kaçınılması. Suriyelilerin uygun şekilde kayıt altına alınmadan ve iş kanunlarına uyulmadan çalışmamasını sağlamak. Suriye'de barışçıl bir çözüm sağlandıktan sonra geçici koruma altındaki Suriyelilerin kademeli ve güvenli bir şekilde geri dönüşünün desteklenmesi, şeffaf ve denetlenebilir yardım süreçlerinin sürdürülmesi ve Suriyeli göçmenlere yönelik vergi ve yasal yükümlülükleri uygulayarak haksız rekabetin önlenmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> Düzensiz göçü yönetmek için menşee ülkelerle Geri Kabul Anlaşmalarının uygulanması. Yasadışı geçişleri önlemek için çeşitli tedbirlerle sınır güvenliğinin güçlendirilmesi. Gayrimenkul veya yatırım karşılığında vatandaşlığın sona erdirilmesi ve mültecilerin yoğunlaşmasının önlenmesine odaklanılması, yabancılara ait ruhsatsız işletmelerin kapatılması ve Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin güvenli bir şekilde geri dönüşünün sağlanmasının yanı sıra mevcut anlaşmaların gözden geçirilmesi, mültecilerin geri dönüşüne ilişkin sorumluluğun diğer ülkelerle paylaşılması ve BM'nin Suriye'deki siyasi çözüm çabalarının desteklenmesi. 	Geçici Koruma Statüsü kapsamındaki Suriyelilerin geri gönderilmesi, kaçak göçmen istihdamının önlenmesi, göç konusunda üçüncü ülkelerle işbirliği yapılması
HDP	Sol	<ul style="list-style-type: none"> Sığınmacılar ve mülteciler için eşit ve özgür yaşam 	<ul style="list-style-type: none"> Ülkede yaşayan herkesin insan haklarını savunmak 	İnsan hakları yaklaşımı

			<ul style="list-style-type: none"> Mülteci ve göçmenlere karşı ırkçılıkla mücadele ederek eşit ve bir arada yaşamayı sağlamak 	
İYİ ²	Merkez sağ	<ul style="list-style-type: none"> Suriyeli misafirlerin ülkelerine dönmelerini kolaylaştıracak yeni bir Suriye politikasının uygulanması. Göç ve mülteci sorunlarının ele alınması için uluslararası işbirliğine vurgu yapılması. Menşe ülkelerde güvenli alanların oluşturulması, göçü caydırıcı politikaların geliştirilmesi, üçüncü ülkelerin geri kabul anlaşmalarına dâhil edilmesi ve göçe katkıda bulunan ülkeler tarafından maliyet paylaşımının teşvik edilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> "Sınır namustur!" ilkesinin benimsenmesi ve açık kapı politikasının terk edilmesi. Sınır güvenliğini arttırmak ve Türkiye'ye kitlesel göçü önlemek için sıkı tedbirlerin uygulanması. Sınırdaki tespit edilen tüm göç hareketleri için "geri itme" politikasının uygulanması, mültecilere vatandaşlık verilmemesi, mülteci ayrıcalıklarının iptal edilmesi ve yasadışı göçmenlerin geri gönderme merkezleri aracılığıyla kademeli olarak geri gönderilmesi veya sınır dışı edilmesi. 	"Suriyelilerin Geri Gönderilmesi" (2018) ve "Geri İtme" (2023) politikası
MHP	Sağ	<ul style="list-style-type: none"> Kitlesel göçün temel nedenlerini ele alma konusundaki kararlılığın sürdürülmesi. Mültecilerin kendi ülkelerinin sınır bölgelerine yakın yerlere yerleştirilmesi. Mültecilerin kayıt altına alınması, dağıtılması ve temel kaynakların sağlanmasının yanı sıra ülkelere güvenli bir şekilde geri dönmelerinin kolaylaştırılmasına yönelik çabaların sürdürülmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Suriyelilerin anavatanlarına gönüllü, güvenli ve onurlu bir şekilde dönmelerinin sağlanması 	Suriyelilerin güvenli ve gönüllü geri dönüşü

¹ CHP 2023 seçimleri için bir seçim manifestosu yayınlamamıştır. Bu sebeple Altılı Masa arasında imzalanan "Ortak Politikalar Mutabakat Metni" metnini kullandık.

² Altılı Masa'nın bir üyesi olarak İYİ Parti, "Ortak Politikalar Mutabakat Metni" ile birlikte ayrı bir seçim manifestosu yayınladı.

İktidar ve ana muhalefet ittifaklarının yanı sıra, seçimlerde HDP'nin lider parti olduğu Emek ve Özgürlük İttifakı adında üçüncü bir koalisyon kurulmuştur. HDP, seçim kampanyası sırasında parti kapatma davasıyla ilgili olası sorunları aşmak için seçimlere YSGP çatısı altında katılmayı tercih etti. HDP manifestosunda Suriyelilerin geri dönüşüne güçlü bir öncelik vermedi. Bunun yerine parti, zorla geri dönüşlere izin veren ve HDP tarafından bir insan hakları ihlali ve suç eylemi olarak kabul edilen geçici koruma statüsü yerine sığınma hakkının tanınmasını savunmayı taahhüt etti. Böylece HDP, sığınmacılar ve mülteciler için eşit ve özgür yaşamı vurgulayarak 2018 ve 2023 yılları boyunca göçmen yanlısı tutumunu sürdürmüştür.

Sonuç olarak, 2018 ve 2023 yılları arasında Türkiye'deki siyasi partilerin göç politikalarına ilişkin tutumlarının analizinden kayda değer bir eğilim ortaya çıkmaktadır. Göçmen yanlısı tutumunu istikrarlı bir şekilde sürdüren HDP haricinde, tüm büyük partiler bu dönemde farklı derecelerde de olsa daha göçmen karşıtı pozisyonlara doğru kayda değer bir değişim geçirmiştir. Tüm parti manifestoları ister gönüllü geri dönüşü vurgulasın ister geri dönüş tedbirlerini uygulasin, Suriyelilerin geri dönüşü konusunu bir şekilde ele almıştır. Geri dönüşü yapılan vurgu, Suriyeli mülteci krizinin Türkiye siyasetindeki kalıcı öneminin ve seçim politikaları ile göçmen karşıtı tutumlar arasındaki karmaşık etkileşimin altını çizmektedir.

Sonuç

Türkiye'de 2023 seçimleri, göç konusu üzerinden artan bir siyasi rekabete sahne oldu. Ekonomik zorluklar ve yabancı nüfusla ilgili endişeler arttıkça, siyasi partiler kendilerini göç konusunda farklı tutumlar benimseyerek kamuoyu desteği için yarışırken buldu. Bu rekabet özellikle, sürekli olarak göçmen yanlısı bir duruş sergileyen HDP haricinde, bazı büyük partilerin daha göçmen karşıtı pozisyonlara doğru kaymalarında kendini göstermiştir. Göçmen karşıtı ZP'nin ortaya çıkışı bu söylemi daha da yoğunlaştırmıştır. 2023 seçimleri ortamında, göç politikaları, özellikle de Suriyeli mültecilerle ilgili olanlar, kampanya söyleminde merkezi bir tema haline geldi. Partiler sadece göçün yarattığı karmaşık sorunlara çözüm sunma konusunda değil, aynı zamanda konuyu seçmenlerin farklı kesimlerine hitap edecek şekilde çerçeveleme konusunda da yarıştı. Böylece 2023 seçimleri, göçün Türk siyasetinde nasıl kritik ve çekişmeli bir mücadele alanı haline geldiğinin altını çizmiş ve seçmenler arasında artan milliyetçi ve yerlici duyguları yansıtmıştır.

Seçimler sırasında artan göçmen karşıtı söylem karşısında, göçmenlere yönelik daha olumlu bir duruşu savunan aday Recep Tayyip Erdoğan seçimlerden zaferle çıkmıştır. Bu sonuç üç açıdan yorumlanabilir: İlk olarak, göç 2023 seçimlerinin söyleminde belirgin bir şekilde yer alsa da oy verme davranışını etkileyen baskın endişe olmayabilir. Türkiye ekonomisi yüksek enflasyon, artan işsizlik oranları, değer kaybeden para birimi, artan devlet borcu ve genişleyen ticaret açıkları gibi sorunlarla boğuşmaktadır. İkinci olarak, son yirmi yıldır iktidarda olan Erdoğan, belki de uzun süredir görevde olması nedeniyle, diğer adaylara kıyasla düzeni yeniden tesis etme konusunda daha güvenilir olarak algılanmaktadır. Üçüncü olarak, göçmenlerin ekonomik katkıları, özellikle de düşük maaşlı kayıt dışı işgücü kaynağı olarak, üstü kapalı bir şekilde kabul edilen bir faktör olmaya devam etmektedir. Birçok küçük ve orta ölçekli işletme hayatta kalabilmek için bu işgücüne ihtiyaç duymaktadır.

İlk raporumuzda da belirttiğimiz üzere, Türkiye farklı yasal statüler altında çok sayıda yabancıya ev sahipliği yapmaktadır: farklı nedenlerle ikamet izni almış düzenli göçmenler, uluslararası koruma arayan sığınmacılar, çoğunlukla mülteci statüsü almaları halinde üçüncü ülkelere yerleştirilecek olan şartlı mülteciler; yakalanmayan çok daha fazlası olmasına rağmen sayıları sadece yakalandıklarında kayıt altına alınan düzensiz göçmenler ve sayılarının çokluğu nedeniyle ülkedeki göç söylemini neredeyse domine eden geçici koruma rejimi altındaki Suriyeliler. 2023 seçimleri, bu geniş yelpazedeki nüfusa yönelik farklı politikalar geliştirmesi gereken siyasi aktörlerin bile Türkiye'ye yönelik göçün çeşitliliğinden ne kadar habersiz olduğunu gösterdi. Göç tartışması Suriyeliler etrafında gelişti ve

Suriye'ye geri dönüş gibi ulaşılmaz bir çözüm tartışmaya hâkim oldu. Seçimler aynı zamanda daha fazla şeffaflık, kamusal tartışma ve her düzeyde diyalog ihtiyacını da ortaya koymuştur. Seçim kampanyası sırasında Türkiye'deki yabancıların sayısı konusunda bile bir uzlaşma sağlanamamıştır.

2023 seçimleri, Türkiye'nin değişen siyasi manzarasının altını çizmiş ve ülkenin göç tartışmaları açısından artık bir anomali değil, göçmen karşıtı bir ülke haline geldiği gerçeğine ışık tutmuştur. Bu bağlamda, ilk politika önerilerimiz her zamanki gibi geçerliliğini korumaktadır: Hükümet, sağlıklı bir kamusal tartışmayı teşvik etmek için veri şeffaflığını sağlamalıdır. Kolektif iyi olma hali bilgi eksikliğinde tehlikeye girer. Veri şeffaflığının sağlanmaması, 2023 seçimlerinde de görüldüğü üzere, sosyal medyada yanlış bilgilerin kontrolsüz bir şekilde yayılmasına ve yanlış anlatıların sürdürülmesine yol açabilir. Kamuoyunun göçmenlerin çeşitli statüleri ve mevcut politika seçenekleri hakkında iyi bilgilendirilmesi zorunludur. Göç politikasındaki mevcut kayıt dışılık sürdürülemez. Bunun yerine, çeşitli göç türleri için farklı politikalar açıkça ifade edilmelidir. Kayıt dışılık politika esnekliği sunarken, hükümet, politikaları aracılığıyla resmiyeti aktif olarak teşvik etmelidir. Farklı göç kategorilerine ilişkin yanlış anlamaların giderilmesi zorunludur. Düzensiz göçmenler ile geçici koruma altındaki Suriyeliler arasında ayırım yapmak gibi net tanımların kamuoyuna iletilmesi gerekmektedir. Farklı göç türleri için özel politikalar geliştirilmeli ve düzensiz göç modellerini şekillendiren mevcut esnek vize politikası gözden geçirilmelidir. Çeşitli göçmenler için bir varış noktası olan Türkiye, küresel göç sistemindeki çoklu rolünü yansıtan incelikli ve çeşitli göç politikalarına ihtiyaç duymaktadır. Bir transit ülke olarak, göçmen kaçakçılığıyla mücadele için çok taraflı işbirliğini geliştirmelidir. Dünyadaki en büyük mülteci topluluğuna ev sahipliği yapan ülke olarak, Suriye ile dengeli bir ilişki çok önemlidir ve uygun koşullar altında geri dönmek isteyen mültecilerin güvenliğini sağlamak için siyasi bağlar geliştirilmelidir. Göçmen türlerine göre şeffaf, kamuya açık ve denetlenebilir entegrasyon mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Türkiye'deki siyasi partiler veri odaklı analizi benimsemeli ve göçün sadece Suriyelilerden ibaret olmadığını, detaylı bir değerlendirme gerektiren çeşitli biçimleri kapsadığını kabul etmelidir. Türkiye-AB Mutabakatının iptalini savunmak potansiyel bir çıkmazdır. Muhalefet partileri bunun yerine daha elverişli koşullar için yeniden müzakere arayışına girmelidir. Mültecilerin geri gönderilmesi söylemini kullanmak demografik kaygıları geçici olarak yatıştırır da uzun vadede gerçekçi olmayan bir politikadır. Siyasi partiler, daha büyük toplumsal sorunlara yol açmamak için kamuoyunun beklentilerini sorumlu bir şekilde yönetmelidir. Kamuoyunun direncine rağmen, siyasi elitler söylemlerinde entegrasyona öncelik vermelidir. Göç, orta ve uzun vadede daha büyük bir toplumsal fayda için partiler üstü, uzlaşmaya dayalı bir mesele olarak görülmelidir. Sayısal olarak büyük partiler, sistem karşıtı partileri takip etmek yerine kendi gündemlerini belirleyerek özdüşünümde bulunmalıdır. Bu raporda sunulan analiz, ana akım siyasi partilerin ZP gibi sistem karşıtı partileri takip etmek yerine kendi iç gözlemlerini yapmaları ve kendi gündemlerini belirlemeleri gerektiğinin altını çizmektedir.

Kaynakça

- Balta, E., Elçi, E., & Sert, D. (2023). *Political Party Representation of Anti-Immigration Attitudes: The Case of Turkey*. Istanbul: Heinrich-Böll-Stiftung.
- Elçi, E. (2022). Göçmenlere Karşı Tutumların Parti Tercihlerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Istanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 46-73.
- Elçi, E. (2019). The rise of populism in Turkey: A content analysis. *Southeast European and Black Sea Studies*, 19(3), 387-408.
- Fisunoglu, A., & Sert, D. Ş. (2019). Refugees and elections: the effects of Syrians on voting behavior in Turkey. *International Migration*, 57(2), 298-312.
- Hawkins, K.A., & Castanho Silva, B. (2018). Textual analysis. In *The ideational approach to populism*, K.A. Hawkins, R.E. Carlin, L. Littvay, and C. Rovira Kaltwasser (eds.), 27–42. London: Routledge.
- Rooduijn, M. (2014). The mesmerising message: The diffusion of populism in public debates in Western European media. *Political studies*, 62(4), 726-744.
- Rydgren, J., & Van der Meiden, S. (2019). The radical right and the end of Swedish exceptionalism. *European Political Science*, 18(3), 439-455.
- Sert, D., Daniş, D., & Sevinin, E. (2023). *Göç ve Deprem Durum Tespit Raporu*. Istanbul: Göç Araştırmaları Derneği, GAR.

EK

Tablo A1: Konuşmaların dağılımı

	AKP	CHP	HDP	IYI	MHP	Toplam
2011	5	5			9	19
2012	22	20			28	70
2013	27	20			32	79
2014	14	18	19		25	76
2015	17	12	11		14	54
2016	15	33	14		32	94
2017	18	31	26		21	96
2018	25	30	26	11	18	110
2019	10	25	23	21	6	85
2020	10	25	17	22	15	89
2021	14	31	28	27	28	128
2022	11	38	31	32	32	144
2023	6	8	10	11	10	45
Toplam	194	296	205	124	270	1089